

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2015, Αρ. 1 (2015)

Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή: Πρακτικά 5ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 19-21 Ιουνίου 2015

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και
Θρησκευμάτων

«Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά,
στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή»

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδάτος Γιάννης
Πολυχρονόπουλου Σταυρούλα
Μπασιτέα Αγγελική

ISSN: 2529-1157

ΑΘΗΝΑ

«Φωνές και γράμματα» Μέθοδος πρώτης ανάγνωσης και γραφής

Φάνης Αγγελόπουλος

doi: [10.12681/edusc.125](https://doi.org/10.12681/edusc.125)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αγγελόπουλος Φ. (2016). «Φωνές και γράμματα» Μέθοδος πρώτης ανάγνωσης και γραφής. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 117-124. <https://doi.org/10.12681/edusc.125>

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

«Φωνές και γράμματα» Μέθοδος πρώτης ανάγνωσης και γραφής

Αγγελόπουλος Φάνης

Δάσκαλος

fanisgogo@sch.gr

Περίληψη

Ως σήμερα η διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής βασίζεται στα γράμματα. Η προκείμενη μέθοδος ξεκινάει από τους φθόγγους, τους ήχους που περιέχει κάθε λέξη. Με τη βοήθεια καρτελών και καρτών τούς κάνει χειροπιαστούς στο παιδί και μόνο αργότερα προχωράει στα γράμματα. Αντιμετωπίζει έτσι την έλλειψη του «υλικού» φθόγγου στη γραπτή γλώσσα δηλαδή την πρώτη δυσκολία - από ψυχολογικής πλευράς - που παρουσιάζεται στο παιδί.

Απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (4,5-6 ετών). Μπορεί όμως να βοηθήσει και μαθητές της Α΄ Δημοτικού, ειδικά τους πρώτους μήνες του σχολείου.

Λέξεις κλειδιά: Φωνηματική ανάλυση λέξης, ψιλά σύμφωνα.

Abstract

Until now the teaching of reading and writing is based on letters. At kindergarten several objects have a label naming them (holistic method), while at the primary school, syllables and words are synthesized using letters (analytic-synthetic method).

The present method starts from the phonemes, i.e. the sounds making up a word. With the help of cards and labels this method makes the phonemes tangible to the child and only later it moves on to the use of letters. In this way the lack of «material» sound symbols in the written language is dealt with, helping the child to overcome this first difficulty it faces.

The proposed method is suitable for children of pre-school age (4,5-6 years). It may also be useful to pupils of the first grade, especially in the opening months of school.

Key words: phonemics, “psila” consonants

Εισαγωγή

Ως σήμερα η διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής βασίζεται στα γράμματα. Στο Νηπιαγωγείο πολλά αντικείμενα έχουν την καρτέλα με το όνομά τους (ολική μέθοδος), ενώ στο Δημοτικό συνθέτουν συλλαβές και λέξεις με τα γράμματα (αναλυτικο-συνθετική μέθοδος).

Η προκείμενη μέθοδος ξεκινάει από τους φθόγγους, τους ήχους που περιέχει κάθε λέξη. Με τη βοήθεια καρτελών και καρτών τούς κάνει χειροπιαστούς στο παιδί και μόνο αργότερα προχωράει στα γράμματα. Αντιμετωπίζει έτσι την έλλειψη του «υλικού» φθόγγου στη γραπτή γλώσσα δηλαδή την πρώτη δυσκολία - από ψυχολογικής πλευράς - που παρουσιάζεται στο παιδί.

Είναι προσαρμογή στην ελληνική γλώσσα μιας αντίστοιχης μεθόδου που εφαρμόστηκε στη Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του '70. Στηρίζεται στους φθόγγους που σήμερα χρησιμοποιούμε, χωρίς να επεκτείνεται στις τοπικές διαλέκτους. Η

διδασκαλία μικρών παιδιών αλλά και μαθητών, έστω και αν δεν έγινε με όλα τα κεφάλαια της μεθόδου, είναι ενθαρρυντική. Απαιτείται όμως πειραματική εφαρμογή της σε νηπιαγωγεία για να αποσαφηνιστούν ορισμένα ζητήματα (χρόνος διδασκαλίας κ.ά.).

Απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (4,5-6 ετών). Μπορεί όμως να βοηθήσει και μαθητές της Α΄ Δημοτικού, ειδικά τους πρώτους μήνες του σχολείου.

Η μέθοδος μάς δίνει τη δυνατότητα να διδάξουμε εξαρχής και μεμιάς το σύνολο, σχεδόν, της ύλης του αντίστοιχου κεφαλαίου της Γραμματικής. Δεν πρόκειται μόνο για την εξοικονόμηση χρόνου που πετυχαίνει ή ότι αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τη «δυσλεξία», η οποία κακώς σήμερα αποδίδεται στο μαθητή και όχι στον τρόπο διδασκαλίας. Πρόκειται για κάτι ουσιαστικότερο. Όσα ο Μ. Τριανταφυλλίδης προσπαθούσε να εξηγήσει στους δασκάλους με τη Φωνητική Εισαγωγή της Γραμματικής του το 1941, η μέθοδος τα διδάσκει με φυσικό και ευχάριστο τρόπο σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Αυτή η δυνατότητα είναι σύμφωνη με τα συμπεράσματα του Λεφ Βιγκότски για τη διδασκαλία των επιστημονικών εννοιών στο Δημοτικό Σχολείο και ανοίγει – μέσω αυτού του παραδείγματος – νέους δρόμους στη διδασκαλία της Γλώσσας αλλά και των άλλων μαθημάτων.

Σημείωση: Δημιουργός της μεθόδου πιθανολογώ πως είναι ο Ντανιήλ Ελκόνιν.

Φωνές

Ξεκινήστε προφέροντας γνωστές λέξεις στο παιδί με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε φορά να ξεχωρίζει ένας φθόγγος, μια φωνή π.χ. γγαλα, γαααα, γαλλα, γαααα ή μμμηλο, μμηηλο, μμηλλο, μμηλοο. Ζητήστε από το παιδί να προφέρει παρόμοια τις λέξεις. Θέλουμε να προσέξει τους φθόγγους της λέξης, να «ξεκολλήσει» από το αντικείμενο που σημαίνει η λέξη.

Παίξτε με το παιδί «Ποιος θα βρει τις περισσότερες φωνές σε μία λέξη;». Πάντα να προφέρετε όλη τη λέξη όταν ψάχνετε (εσείς ή το παιδί) έναν καινούριο φθόγγο, ανεξάρτητα αν βρίσκεται στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος της λέξης. Συνεχίστε με το παιχνίδι «Ποιος θα βρει τις περισσότερες λέξεις με την ίδια φωνή;» π.χ. οι λέξεις δώρο, γίδα, φίδι έχουν όλες τη φωνή [δ]. Στα παιχνίδια αυτά θα διαπιστώσετε τυχόν αδυναμίες στην προφορά κάποιων φθόγγων από το παιδί. Αυτές οι αδυναμίες θα ξεπεραστούν προοδευτικά.

Όταν το παιδί μάθει να ξεχωρίζει σχετικά εύκολα τις φωνές στις λέξεις, χρησιμοποιήστε τις Καρτέλες της Μεθόδου. Τώρα θα μάθει να βρίσκει τη σωστή σειρά των φθόγγων μέσα σε μια λέξη.

Δείξτε του την καρτέλα με το ΒΑΖΟ και ρωτήστε το ποια φωνή υπάρχει στην αρχή. Εάν απαντήσει σωστά πάρτε μια άσπρη κάρτα και τοποθετήστε την στο πρώτο πλαίσιο. Αυτή η κάρτα θα είναι το Β για το παιδί, παρόλο που για σας είναι απλώς μια άσπρη, άγραφη κάρτα.

Τώρα ζητήστε να βρει την επόμενη φωνή, προφέροντας πάλι από την αρχή τη λέξη ενώ ταυτόχρονα θα δείχνει με το δάχτυλό του πρώτα την κάρτα με το Β και στη συνέχεια το επόμενο πλαίσιο. Αφού βρει το Α πάρτε μία ακόμη άσπρη κάρτα και βάλτε την στο δεύτερο πλαίσιο. Για να βρει την τρίτη φωνή πάλι θα προφέρει από την αρχή την λέξη. Προσοχή χρειάζεται όταν το παιδί σέρνει το δάχτυλο στην καρτέλα να προφέρει το σωστό φθόγγο που αντιστοιχεί στην κάρτα που δείχνει.

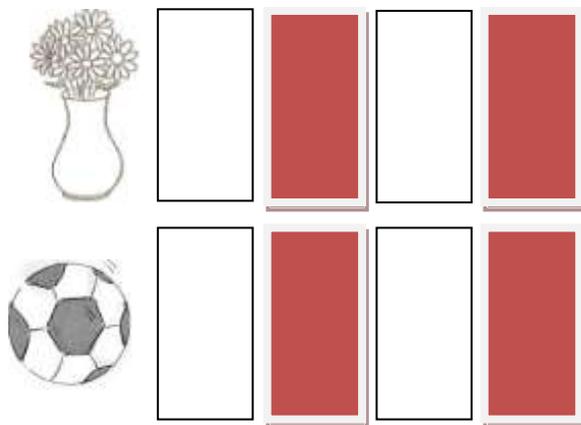
Όταν τοποθετηθούν κάρτες σε όλα τα πλαίσια ζητήστε από το παιδί να σας δείξει μια τυχαία φωνή της λέξης π.χ. το Ζ. Το παιδί θα αναγκαστεί να «διαβάσει» ξανά όλη τη λέξη προσεκτικά αλλιώς θα χάσει.

Μία ή δύο λέξεις είναι αρκετές κάθε φορά που θα εξασκείτε το προσχολικό παιδί στη φωνηματική ανάλυση των λέξεων.

Φωνήεντα

Όταν «γράψετε» κάμποσες λέξεις παρατηρήστε πως άλλες φωνές βγαίνουν εύκολα από το στόμα ενώ άλλες δύσκολα, κάτι τις εμποδίζει. Στο ΒΑΖΟ το Β βγαίνει δύσκολα (το εμποδίζουν τα χείλη) ενώ το Α εύκολα, το Ζ δύσκολα (το εμποδίζει η γλώσσα) ενώ το Ο εύκολα. Όπου βρίσκετε εύκολες φωνές, τοποθετήστε κόκκινες κάρτες αντί για άσπρες.

Πέντε είναι οι εύκολες φωνές της ελληνικής γλώσσας [α][ε][η][ο][ου], οι οποίες στο εξής θα ξεχωρίζουν με τις κόκκινες κάρτες.

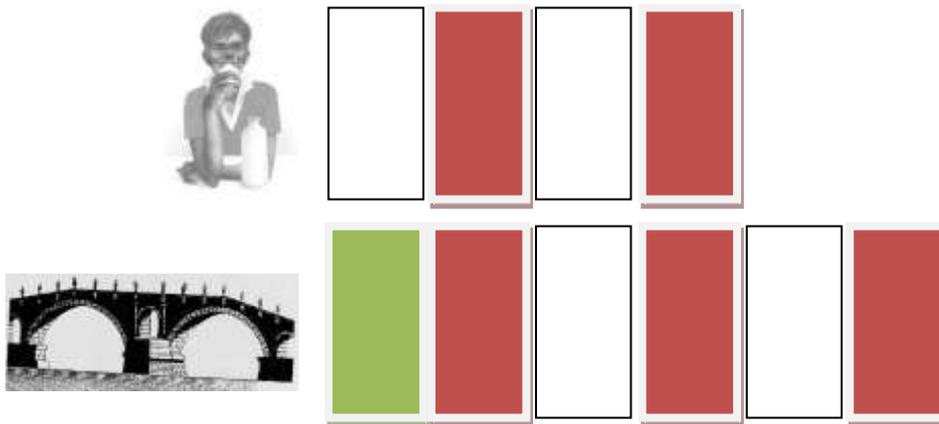
Σύμφωνα χοντρά και ψιλά

Τώρα συγκρίνετε τους αρχικούς φθόγγους, όχι τις συλλαβές, στις λέξεις ΓΑΛΑ και ΓΕΦΥΡΑ. Αν και είναι παρόμοιοι, δεν προφέρονται ακριβώς το ίδιο. Στο γάλα το γάμα προφέρεται «χοντρά» ενώ στη γέφυρα «ψιλά» (η γλώσσα βρίσκεται σε διαφορετική θέση). Το ίδιο ισχύει και για τα γράμματα χι, κάπα, λάμδα, νι και το δίψηφο γκ/γγ στις παρακάτω λέξεις:

	<i>Χοντρή προφορά</i>	<i>Ψιλή προφορά</i>
Γ:	γάλα	γέφυρα
Χ:	χονί	χέρι
Κ:	κότα	κερί
Λ:	λαγός	λιοντάρι
Ν:	νάνος	νιάου
ΓΚ:	γκάζι/φεγγάρι	γκέτα/αγγείο

Στο εξής για τις ψιλές φωνές θα χρησιμοποιείτε πράσινες κάρτες.

Παρατήρηση: Ο Μ. Τριανταφυλλίδης ονομάζει τα ψιλά σύμφωνα «ουρανικά». Στην ρώσικη γλώσσα ονομάζονται «μαλακά» σε αντίθεση με τα «σκληρά» σύμφωνα, ενώ στην αρχαία ελληνική γλώσσα ονομάζονταν, μάλλον, «ψιλά» σε αντίθεση με τα «δασέα» σύμφωνα.

Συλλαβισμός

Εφόσον το παιδί έμαθε να βρίσκει τους φθόγγους μιας λέξης, να βρίσκει τα φωνήεντά της, τα χοντρά και ψιλά σύμφωνα της, μπορεί να προχωρήσει στο συλλαβισμό.

Συλλαβίστε τις λέξεις μαζί με το παιδί μετρώντας με τα δάχτυλα π.χ. ΒΑ-ΖΟ (δύο δάχτυλα), ΦΕ-ΓΓΑ-ΡΙ, ΛΑ-ΓΟΣ, ΡΟ-ΛΟ-Ι, ΚΛΟ-ΟΥΝ, ΤΟΥ-ΡΤΑ ή ΤΟΥΡ-ΤΑ κ.ο.κ. Τα παιδιά δυσκολεύονται συνήθως στο συλλαβισμό των μονοσύλλαβων λέξεων (στο ΦΩΣ μετράνε δύο δάχτυλα). Βοηθήστε το να ξεχωρίσει τις συλλαβές πάνω στις καρτέλες π.χ. στην καρτέλα με το ΒΑΖΟ ζητήστε να σας δείξει ποιο είναι το ΒΑ και ποιο το ΖΟ.

Παρατηρήστε πως σε κάθε συλλαβή υπάρχει οπωσδήποτε και μία κόκκινη κάρτα. Πείτε στο παιδί πως οι εύκολες φωνές φτιάχνουν ακόμη και μόνες τους συλλαβή (Ω-ΡΑ), ενώ οι δύσκολες φωνές πάντα συνοδεύουν και «συμφωνούν» με μια εύκολη φωνή. Μάθετε στο παιδί τον κανόνα: «Όσες είναι οι εύκολες φωνές τόσες είναι και οι συλλαβές».

Το αδύνατο [η]

Αργότερα όταν θα κάνετε τις καρτέλες με το «ΑΗΔΟΝΙ» και την «ΜΑΪΜΟΥ», θα μετρήσετε λιγότερα δάχτυλα (συλλαβές) από τις κόκκινες κάρτες που έχουν. Αυτό συμβαίνει γιατί προφέρουμε το [η] γρήγορα μαζί με το προηγούμενο φωνήεν, σε μια συλλαβή. Αυτό το [η] το ονομάσαμε αδύνατο («Το αδύνατο [η] δεν φτιάχνει μόνο του συλλαβή»).

Ο τόνος

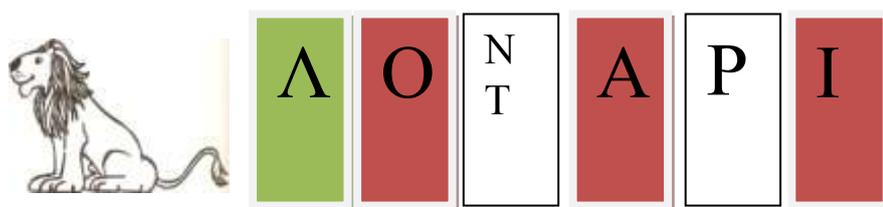
Δείξτε στο παιδί πως στις λέξεις με δύο εύκολες φωνές και πάνω, μία ακούγεται πιο δυνατά (στο ΒΑΖΟ το Α ακούγεται πιο δυνατά από το Ο). Για να ξεχωρίζει αυτή η φωνή βάλτε από πάνω της ένα πούλι. Όταν το παιδί τοποθετεί λάθος τον «τόνο» ζητήστε να σας διαβάσει τη λέξη όπως την τόνισε και μετά διορθώστε το.

Γράμματα

Αν στο παιδί δημιουργήθηκε η έντονη επιθυμία να μάθει τα γράμματα τότε πάνω στις κάρτες των καρτελών γράψτε όμορφα, κεφαλαία γράμματα. Μερικές λέξεις που περιέχουν ψιλά σύμφωνα (ΛΙΟΝΤΑΡΙ κ.ά.) θα εμφανιστούν παράξενα γραμμένες σε όσους ξέρουν να διαβάζουν, όχι όμως και στα παιδιά. Στο πάνω μέρος των καρτελών

το παιδί θα αντιγράψει τη λέξη με τη βοήθειά σας, ενώ μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και ένα τετράδιο για να αντιγράψει τη λέξη όσες φορές θέλει. Πάντα όμως θα χρησιμοποιεί πράσινη ξυλομπογιά για να γράψει τα ψιλά σύμφωνα. Μπορείτε επίσης να φτιάξετε επιπλέον κάρτες, όμοιες με αυτές των καρτελών, για να «γράφει» και άλλες, δικές του, λέξεις.

Αν το παιδί όταν του δείχνετε μια μεμονωμένη κάρτα γνωρίζει ποια φωνή (φθόγγο) συμβολίζει, τότε μπορείτε να του αποκαλύψετε και το όνομα του γράμματος (το Ε το λέμε «έψιλον», το ΟΥ - «όμικρον ύψιλον» κ.ο.κ).

Ηχηρά και άηχα σύμφωνα

Το παιδί κάνοντας τις Βασικές Λέξεις θα μάθει 26 δύσκολες φωνές (26 σύμφωνα). Ζητήστε του να τις χωρίσει με βάση τη διάρκειά τους («Μπορούμε να τις λέμε συνέχεια ή για μια στιγμή;»). Στην ομάδα με τα σύμφωνα διαρκείας θα βρεθούν οι φωνές: Β, Φ, Μ, Δ, Θ, Ζ, Σ, Γ, Χ, Ν, Λ, Ρ και τα ψιλά Γ, Χ, Ν, Λ, ενώ στα στιγμιαία σύμφωνα οι φωνές: ΜΠ, Π, ΝΤ, Τ, ΤΣ, ΤΖ, ΓΚ, Κ, και τα ψιλά ΓΚ, Κ.

Έπειτα πάρτε τα σύμφωνα που διαρκούν και βρείτε ποιο μέρος του στόματος χρειάζεται περισσότερο στην προφορά τους· τα Β, Φ χρειάζονται τα χείλη, τα Δ, Θ τα δόντια, τα Σ, Ζ τα δόντια και τη γλώσσα, τα Ν, Λ, Ρ τη γλώσσα, τα Γ, Χ ακούγονται βαθιά από το λαιμό. Κάντε το ίδιο και με την άλλη ομάδα.

Τώρα βάλτε μαζί τα σύμφωνα και των δύο ομάδων που χρειάζονται τα χείλη για να προφερθούν (Β, Φ, Μ, ΜΠ, Π) και ρωτήστε το παιδί αν κάποια μοιάζουν μεταξύ τους. Τα παιδιά εύκολα ταιριάζουν το Β με το Φ και το ΜΠ με το Π. Ρωτήστε το τώρα σε τι διαφέρει το Β από το Φ που έφτιαξαν ζευγάρι («Το Β προφέρεται πιο δυνατά από το Φ, το Β είναι ηχηρό και το Φ άηχο»). Δείξτε του, επίσης, πως άμα πιάσουμε την μύτη μας δεν μπορούμε να προφέρουμε το ηχηρό Μ (το ίδιο συμβαίνει και με τα Ν).

Παρόμοια δουλέψτε και με τα υπόλοιπα σύμφωνα και σημειώστε τα σε έναν Πίνακα.

	Σύμφωνα		
	συνεχόμενα		μιας στιγμής
Χείλια	Μ	Β - Φ	ΜΠ - Π
Δόντια		Δ - Θ	ΝΤ - Τ
		Ζ - Σ	ΤΖ - ΤΣ
Γλώσσα	Ν	Λ	Ρ
(ψιλά)	Ν	Λ	
Λαιμός		Γ - Χ	ΓΚ (ΓΓ) - Κ
(ψιλά)		Γ - Χ	ΓΚ (ΓΓ) - Κ

Σειρά έχουν τώρα τα φωνήεντα. Ζητήστε από το παιδί να τα χωρίσει σε πέντε ομάδες και σημειώστε τα στον Πίνακα (Α, Ο/Ω, ΟΥ, Ε/ΑΙ, Η/Ι/Υ/ΕΙ/ΟΙ)

Παρατήρηση: Οι αρχαίοι φιλόλογοι τα σύμφωνα διαρκείας τα ονόμαζαν «ημίφωνα» και τα στιγμιαία «άφωνα».

Το ψεύτικο /η/

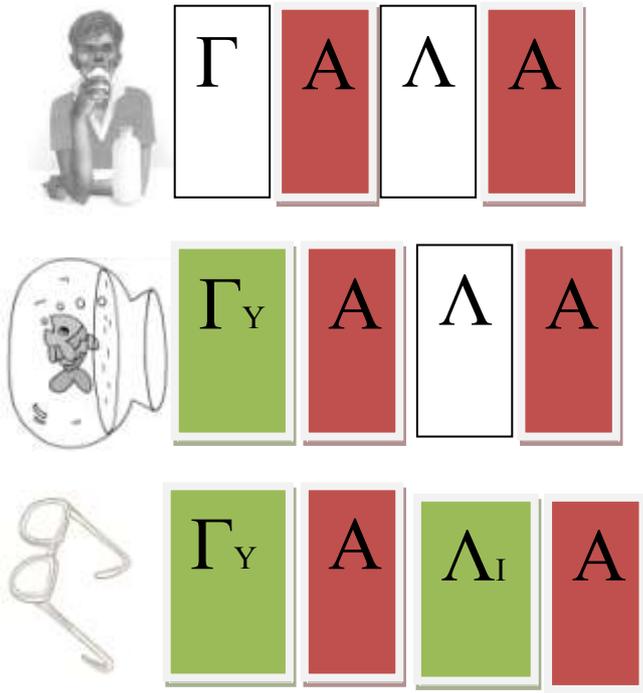
Όταν μάθει να γράφει σωστά τις λέξεις και να τις διαβάζει άνετα, ζητήστε του να γράψει τις λέξεις που περιέχουν ψιλά σύμφωνα μόνο με μαύρο μολύβι. Για τέτοιες λέξεις όπως ΓΕΦΥΡΑ, ΛΑΓΟΙ δεν υπάρχει πρόβλημα. Πώς όμως θα προφέρουμε ψιλά το γάμμα στη ΓΑΛΑ χωρίς να μπερδευτούμε και διαβάσουμε τη λέξη ως ΓΑΛΑ;

Σ' αυτές τις περιπτώσεις μετά το ψιλό σύμφωνο γράφουμε ένα /η/· στη ΓΥΑ-λα χρησιμοποιούμε το ύψιλον, στις κού-NIEΣ το γιώτα. Το /η/ αυτό το ονομάσαμε «ψεύτικο» γιατί δεν μας δείχνει τον αντίστοιχο φθόγγο αλλά μας βοηθάει να διαβάσουμε ψιλά το σύμφωνο.

Ψεύτικο /η/ γράφουμε όταν τα ψιλά σύμφωνα του λαιμού διαβάζονται μαζί με τα φωνήεντα [α] [ο] [ου] (γιαγιά, Γιώργος, γιούπι). Αν αρθρώνονται με το [ε] και το [η] διαβάζονται πάντα ψιλά (ράγες, γη).

Στα ψιλά σύμφωνα της γλώσσας γράφουμε το ψεύτικο /η/ και πριν το [ε] (κούνιες, ήλιε). Αν το λάμδα και το νι αρθρώνονται με το [η] διαβάζονται συνήθως χοντρά, εκτός από μερικές περιοχές της Ελλάδας που προφέρονται ψιλά (λύκος αλλά και λύκος).

Παρατήρηση: Οι λέξεις «ράγες» και «γη» μπορούν να προφερθούν και χοντρά. Τότε το έψιλον και το ήτα προφέρονται με το στόμα πιο ανοικτό και ήταν, μάλλον, τέτοια τα «μακρά» φωνήεντα της αρχαίας αττικής διαλέκτου.

Το ψεύτικο /η/ στη θέση των ψιλών συμφώνων γ, χ, ν

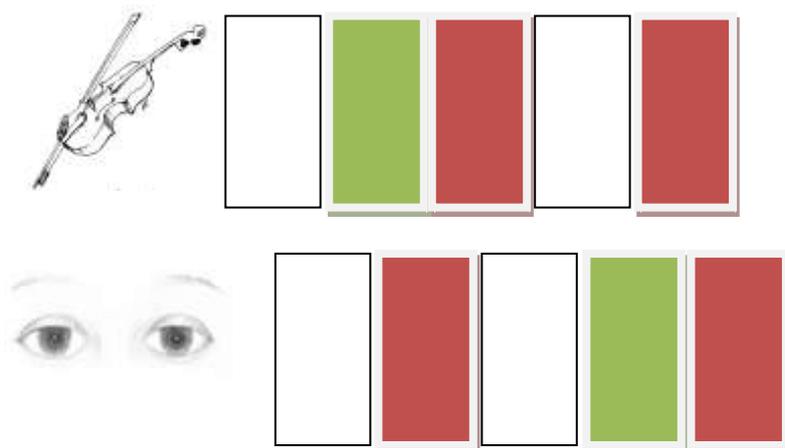
Παλιότερα τη λέξη Κυριακή τη γράφαμε Κυργιακή δηλαδή γράφαμε και το ψιλό γ που έχει. Αλλά ακόμα και αν αφαιρέσουμε το γάμμα η λέξη ακούγεται το ίδιο.

Αν στην Κυριακή το ψεύτικο γιώτα αντικατέστησε το ψιλό γ, στη λέξη πάπια αντικαθιστά το ψιλό χ (πάπχια) γιατί το σύμφωνο που συνοδεύει είναι άηχο. Το

φαινόμενο αυτό αφορά όλα τα χοντρά σύμφωνα που δεν έχουν - ακριβώς γι' αυτό - αντίστοιχα ψιλά (βγιολί = βιολί, μάτσια = μάτια).

Στην περίπτωση που το γιώτα γράφεται μετά το μ αντικαθιστά το ψιλό ν (ψωμιά = ψωμιά).

Παρατήρηση: Η λέξη Κυριακή μπορεί να διαβαστεί με δύο ακόμη τρόπους: αν το γιώτα σχηματίσει δική του συλλαβή (Κυ-ρι-α-κή) ή αν σχηματίσει δίφθογγο με το άλφα (Κυ-ρια-κή, χωρίς να ακούγεται γ), φαινόμενο ασυνήθιστο για τη σημερινή μας προφορά αλλά, μάλλον, όχι για την παλιότερη. Για τέτοια προφορά ο Μ. Τριανταφυλλίδης χρησιμοποίησε μάλιστα τον όρο «μισόφωνα».

Άλλες ιδιαιτερότητες στο γράψιμο συλλαβών

- Η συμπεροφορά των φθόγγων κσ (κσύλο) αποδίδεται στη γραφή με το «διπλό γράμμα» ξι, ενώ των φθόγγων πσ (πσωμί) με το γράμμα ψι.

- Ο φθόγγος ζ όταν βρίσκεται μπροστά από ηχηρό σύμφωνο γράφεται με το γράμμα σίγμα (ζβούρα = σβούρα). Το συνηθίσαμε έτσι γιατί το σίγμα όταν αρθρωθεί μαζί με ηχηρό σύμφωνο ακούγεται ως «ζ» (ο πατέρας μου = ο πατέραζμου).

- Τα ν/ν όταν βρίσκονται πριν τα χ/χ, γράφονται με το γράμμα γάμα (έλεγχος = έλεγχος, βράνγια = βράγγια).

- Οι συνδυασμοί «αυ», «ευ» αποδίδουν τους φθόγγους «αβ» και «εβ» αν ακολουθεί φωνήεν ή ηχηρό σύμφωνο (ευήλιος, ταύρος). Αν συνοδεύονται από άηχο σύμφωνο διαβάζονται άηχα σαν «αφ» και «εφ» (αυτί, πεύκο).

- Σε λέξεις όπως μαϊμού, σημειώνουμε διαλυτικά για να μην διαβαστούν λάθος.

- Σε μερικές λέξεις γράφουμε παραπανίσια («άφωνα») γράμματα πχ φύλ(λ)ο, Εύ(β)οια, Πέμ(π)τη. Παλιότερα τα γράμματα αυτά, συνήθως, διαβάζονταν όπως συμβαίνει και σήμερα με τη λέξη νεράντζι που προφέρεται και όπως γράφεται και σαν νεράτζι.

Αλφαβήτα

Αν το παιδί γνώρισε τα γράμματα ξι και ψι μπορεί να μάθει την Αλφαβήτα. Φτιάξτε κίτρινες κάρτες που δείχνουν τα κεφαλαία και τα πεζά γράμματα στις όψεις τους. Με τις Κάρτες των Γραμμάτων - και όχι τις Κάρτες των Φωνών - θα φτιάχνει το παιδί, στο εξής, τις λέξεις που θέλει.

Τώρα είναι έτοιμο να διαβάσει ολόκληρες λέξεις (στην αρχή συλλαβιστά) και να τις αντιγράψει σε ένα δίγραμμο τετράδιο, σκεπάζοντας προηγουμένως την λέξη για να μην την βλέπει.

Συμπεράσματα

Η προσπάθεια να βρούμε έναν πιο εύκολο τρόπο να διδάξουμε στα παιδιά ανάγνωση και γραφή μας οδήγησε σε μια βαθύτερη κατανόηση της γλώσσας και των νόμων της, καταρχήν στο φθογγολογικό τομέα και εν μέρει στο συλλαβισμό. Ταυτόχρονα μας έδωσε νέες ιδέες για την προφορά και την εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που ξεφεύγουν τόσο από την ερασμιακή προφορά όσο και από την άποψη που δέχεται η Ακαδημία Αθηνών. Αλλά γι' αυτά χρειάζεται να επανέλθουμε για να εξηγήσουμε την ύπαρξη δίψηφων φθόγγων, την ονομασία μερικών γραμμάτων και τις ιδιαιτερότητες στο γράψιμο ορισμένων συλλαβών.

Βιβλιογραφία

«Νεοελληνική Γραμματική της δημοτικής», Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2002

«Ο κόσμος του παιδιού», τόμοι Α-Β, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1989

«Σκέψη και Γλώσσα», Λεφ Βιγκότσκι, Εκδόσεις «Γνώση», Αθήνα 1988